

Šiaulių regiono bibliotekos sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinime

Įvadas

Sėkmingas senėjimas priklauso nuo vyresnio amžiaus žmonėms sudaromų galimybių gauti reikiamas paslaugas bendruomenėje. Tai apima prieigos prie sveikatos, aptarnavimo, poilsio bei laisvalaikio praleidimo paslaugų užtikrinimą, viešojo transporto, gyvenamųjų erdvių ir viešąsias paslaugas teikiančių institucijų aplinkos pritaikymą (Nieboer, Cramm, 2018). Bendruomenių pasirengimą sėkmingo senėjimo galimybių sudarymui tyrė tokie autoriai kaip C. A. Emler, J. T. Moceri (2012), T. Lowen, M. T. Davern, S. Mavoa, K. Brasher (2015), K. Black, A. Badana ir K. Hyer (2016), M. Levasseur ir kt. (2017), S. Teixeira (2020) bei X. Zhang, M. E. Warner ir E. Wethington (2020), nagrinėdami svarbiausius amžiui draugiškų bendruomenių aspektus, galinčius ne tik paskatinti senjorų įsitraukimą į visuomenę, bet ir sudaryti galimybes aktyvesniam senjorų naudojimuisi viešosiomis paslaugomis. Kaip pastebi L. Golovati (2018), sėkmingas senėjimas didele dalimi priklauso ir nuo bendruomenėse veikiančių viešųjų institucijų prieinamumo, jų teikiamų paslaugų įvairovės ir galimybių jomis nevaržomai naudotis sudarymo vyresnio amžiaus žmonėms. Vienos tokių institucijų – tai viešosios bibliotekos. Kaip pastebi bibliotekų vaidmenų ir veiklų įvairovę tyrę autoriai B. Yılmaz, N. Cevher (2015), L. Juchnevič (2016), A. Pečeliūnaitė (2017), T. Pressley (2017), L. Appleton, H. Hall, A. S. Duff ir R. Raeside (2018), K. Kulikauskienė (2019), šiandiniame pasaulyje bibliotekos tampa bendruomenės centrais, kuriuose vykdomos mokymosi visą gyvenimą, kultūrinės, informacinės bei edukacinės veiklos, į jas įtraukiant visus žmones – pradedant vaikais ir baigiant senjorais. Todėl bibliotekos, būdamos bendruomenės susibūrimo vietomis ir siūlydamos platų spektrą nemokamų ir visiems prieinamų paslaugų, gali prisidėti prie senjorų informacinių, kultūrinių, mokymosi visą gyvenimą bei socialinių poreikių tenkinimo.

Pasauliniu mastu apytiksliai 10 000 suaugusiųjų kasdien sulaukia 65 metų, o šis skaičius kasmet didėja. Todėl viešųjų bibliotekų paslaugų senjorams plėtojimas yra globali tendencija, aktuali bibliotekoms visame pasaulyje ir reikalaujanti bibliotekų paslaugų, technologinės įrangos bei informacinių išteklių pritaikymo (Horton, 2019). Bibliotekų paslaugas senjorams tyrė P. Prasad (2009), C. Hughes (2017), S. Sikes (2019), J. Horton (2019) ir kt., pabrėždami, kad senėjanti visuomenė lemia bibliotekų veiklos ir paslaugų pokyčius bei reikalauja naujų, į senjorus orientuotų, paslaugų kūrimo. Senėjančios visuomenės tendencijos stebimos ir Lietuvoje – mūsų šalyje 65 metų ir vyresnių asmenų skaičius per pastaruosius 3 metus padidėjo 0,7 proc., o vyresnio amžiaus žmonės Lietuvoje sudaro apie 19,9 proc. nuo viso gyventojų skaičiaus (LR Statistikos departamentas, 2020). Vis didėjantis senjorų skaičius lemia sąlygų sėkmingam senėjimui sudarymo ir viešųjų institucijų paslaugų šiai tikslinei grupei pritaikymo būtinybę. Sėkmingo senėjimo politika reglamentuojama šiuose svarbiausiose pasaulio, ES ir Lietuvos dokumentuose: PSO globalių senėjimui palankių miestų kūrimo gide (2007), Europos 2012–2020 metų sveiko senėjimo strategijoje ir veiksmų plane (2012), PSO globalioje strategijoje ir veiksmų plane senėjimui ir sveikatai (2017), Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012) bei LR demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijoje (2018), kurių įgyvendinimas aktualus visoms viešąsias paslaugas teikiančioms institucijoms, tarp jų ir viešosioms bibliotekoms. Šių dokumentų nuostatos įpareigoja bibliotekas patenkinti senjorų informacinius, kultūrinius ir mokymosi visą gyvenimą poreikius, užtikrinti paslaugų įvairovę ir prieinamumą bei skatinti kiek įmanoma aktyvesnį senjorų naudojimąsi bibliotekų paslaugomis. Tačiau, lyginant su kitomis vartotojų grupėmis, senjorų sutelkimas Šiaulių regiono bibliotekose yra beveik du kartus mažesnis – 2019 metais bendras šio regiono bibliotekų gyventojų sutelkimo procentas

siekė 23 proc., o senjorų – tik 13 proc.¹ Tai rodo, kad senjorai yra nepakankamai įtraukiami į bibliotekų veiklas. Todėl yra aktualu tirti senjorų poreikius bibliotekų paslaugoms, taip prisidedant prie bibliotekų paslaugų ir senjorų poreikių atitikties didinimo, galinčio paskatinti aktyvesnį senjorų naudojimąsi bibliotekų paslaugomis. Straipsnyje nagrinėjama mokslinė problema gali būti pristatoma šiais klausimais: *kokios bibliotekų paslaugos yra aktualiausios senjorams? Kokias paslaugas turėtų tobulinti bibliotekos, siekdamos paskatinti aktyvesnį senjorų įsitraukimą į bibliotekų veiklas ir taip prisidėti prie sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinimo Lietuvoje?*

2019 m. atlikto Šiaulių regiono viešųjų bibliotekų tyrimo objektas – bibliotekų paslaugos senjorams. Šio straipsnio **tikslas** – analizuojant tyrimo rezultatus įžvelgti Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų senjorams tobulinimo galimybes, atliepiančias senjorų poreikius ir Valstybės politiką sėkmingo senėjimo užtikrinime. **Uždaviniai:** 1) atlikus mokslinių šaltinių analizę iširti pagrindines bibliotekų veiklų, siejamų su paslaugomis senjorams, sritis; 2) remiantis empirinio tyrimo duomenimis, įvertinti Šiaulių regiono bibliotekų teikiamų paslaugų ir senjorų poreikių atitiktį bei iširti bibliotekų paslaugų tobulinimo galimybes šiai tikslinei grupei. Taikomi tyrimo metodai: teorinėje tyrimo dalyje naudota mokslinės literatūros turinio analizė, empiriniam tyrimui atlikti pasirinkta pirminių (senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonė tirta taikant kokybinio interviu elektroniniu paštu metodą, rezultatų analizei taikytas kategorizavimo metodas) ir antrinių (senjorų pasitenkinimo Šiaulių regiono bibliotekų paslaugomis įvertinimui naudoti duomenys iš LNB 2019 m. atlikto Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojų tyrimo, kurių analizei taikyti sisteminimo ir apibendrinimo metodai) duomenų analizė.

Bibliotekų paslaugos senjorams teoriniu aspektu

Viešųjų institucijų, tame tarpe ir viešųjų bibliotekų, paslaugos, orientuotos į senjorus, yra neatsiejamas nuo sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinimo. Sėkmingo senėjimo politika yra reglamentuojama pasaulio, ES ir Lietuvos dokumentuose. Vienas svarbiausių dokumentų – tai PSO globalių senėjimui palankių miestų kūrimo gidas (2007), kuriame yra išskiriamos senėjimui draugiškos bendruomenės sritys, tarp kurių svarbi ir bibliotekų kuriama veikla: apgyvendinimas, transportas, įtraukimas į bendruomenės veiklas, pilietinį ir socialinį gyvenimą, prieigos prie informacijos šaltinių sudarymas ir galimybių naudotis visomis viešosiomis paslaugomis užtikrinimas. Šio dokumento nuostatas papildė PSO globali strategija senėjimui ir sveikatai (2017), kurioje reglamentuojama senjorų įtrauktis į bendruomenines, socialines, mokymosi visą gyvenimą bei kultūrines veiklas. ES lygmeniu svarbi Europos 2012–2020 metų sveiko senėjimo strategija (2012), kurioje apibrėžiama senjorų fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimo svarba, teikiant jiems aktualias fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimui skirtas paslaugas. Senjorų galimybės naudotis prieinamomis kultūrinėmis paslaugomis numatytos Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012), kurioje apibrėžta kultūros paslaugų įvairovės ir prieinamumo svarbą visiems be išimties asmenims, nepaisant lyties, amžiaus ar negalios. Šioje srityje akcentuotina LR demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategija (2018), kurios vienas tikslų numato galimybių vyresnio amžiaus asmenims integruotis į visuomenę suteikimą, o uždaviniuose aktualizuojama mokymosi visą gyvenimą galimybių, kartų santykių stiprinimo bei senjorų savanorystės skatinimo svarba. Šių dokumentų nuostatos įpareigoja viešąsias institucijas, tarp jų ir bibliotekas, prisidėti prie sėkmingo senėjimo galimybių sudarymo vyresnio amžiaus žmonėms. Viešosios bibliotekos sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinime užima svarbią poziciją, nes iš kitų viešųjų institucijų išsiskiria tuo, kad turi platų ir išvystytą įstaigų tinklą, veikia net mažiausiuose miesteliuose, yra atviros ir prieinamos visiems žmonėms, taip pat šiai senjorų kartai yra atpažįstamos savo veikla. Siūlydamos didelę nemokamų paslaugų įvairovę bibliotekos gali prisidėti prie senjorų informacinių, kultūrinių, mokymosi visą gyvenimą bei socialinių poreikių tenkinimo, suteikdamos jiems prieigą prie informacijos šaltinių, kultūrinių, edukacinių ir informacinių renginių, įtraukdamos juos į bendruomenės veiklas.

Mokslinėje literatūroje (Prasad, 2009; Hughes, 2017; Horton, 2019) ir bibliotekų veiklos tobulinimu besirūpinančių organizacijų rekomendacijose (IFLA, 2005; ALA, 2018) apibrėžiamos bibliotekų veiklos, siejamos su paslaugomis senjorams, apima šias sritis:

- veiklų, siejamų su paslaugomis senjorams, valdymą;
- senjorų poreikių tyrimą;
- bibliotekų aplinkos prieinamumo užtikrinimą;
- informacijos šaltinių ir paslaugų pritaikymą senjorų poreikiams;

¹ Gyventojų sutelkimo procentas parodo koks procentas nuo visų miesto ar rajono gyventojų naudojasi bibliotekų paslaugomis. Pašaičiuota autorės remiantis LNB (2020) ir LR Statistikos departamento (2020) duomenimis.

- darbuotojų kompetencijų tobulinimą;
- bendradarbiavimą su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis;
- tikslingas informacijos apie bibliotekų paslaugas senjorams viešinimo iniciatyvas ir kt.

Mokslinėje literatūroje (Hughes, 2017; Horton, 2019) pažymima, kad kuriant ir įgyvendinant veiklas, orientuotas į senjorus, svarbu trumpalaikiuose bei ilgalaikiuose bibliotekų veiklos planuose įvardinti būsimas veiklas, skiriant lėšų bei numatant žmogiškuosius išteklius šių veiklų vykdymui. Įgyvendinus veiklas, svarbi pasiektų rezultatų peržiūra ir, esant poreikiui, veiklų tobulinimas. Siekiant užtikrinti bibliotekų paslaugų atitiktį senjorų poreikiams, bibliotekoms rekomenduojama periodiškai atlikti senjorų apklausas, organizuoti susitikimus, focus grupes su aktyviais senjorais ir įtraukti juos į paslaugų kūrimo bei tobulinimo procesus.

Siekiant sudaryti galimybę senjorams nevaržomai naudotis bibliotekų paslaugomis, svarbu tinkamai pritaikyti jų infrastruktūrą bei technologinę įrangą. Kaip pastebi P. Prasad (2009), dalis senjorų negali pasiekti bibliotekų ir jose esančių informacijos šaltinių dėl tam tikrų negalių, kurios gali būti įgytos senstant – suprastėjusios klausos, regėjimo, atminties ar sumažėjusių judėjimo galimybių. Todėl bibliotekų infrastruktūra turėtų būti pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo apribojimų (įrengti liftai, platūs įvažiavimai pro duris, tarp lentynų turi būti pakankamai vietos judėti su vežimėliu ir kt.), bibliotekose turėtų būti prieinama teksto didinimo įranga, kompiuteriai su specialia įranga (Chew, Leong, Higgins, 2010; ALA, 2018). Pritaikyta bibliotekų infrastruktūra bei technologinė įranga gali paskatinti aktyvesnį senjorų, turinčių judėjimo apribojimų, lankymąsi bibliotekose ir naudojimąsi jų paslaugomis.

Analizuojant bibliotekų paslaugas vyresnio amžiaus asmenims, svarbu įvertinti faktą, kad senjorai nėra vienalytė bibliotekos vartotojų grupė. Senjorų poreikiai bibliotekų paslaugoms skiriasi dėl jų amžiaus (vienokių paslaugų reikia 65 metų ir kitokių 85 metų senjorams) ir aktyvumo, kurį dažnai lemia senstant atsirandantys tam tikri sveikatos sutrikimai (Hughes, 2017; Sikes, 2019). Kaip pastebi J. Horton (2019), vertinant senjorų aktyvumą, gali būti išskiriami aktyvūs ir pasyvūs senjorai, todėl bibliotekos pagal tai turėtų diversifikuoti savo paslaugas. Aktyvūs senjorai patys be problemų gali lankytis bibliotekose ir naudotis jų paslaugomis, o pasyviems, judėjimo apribojimų ir negalių turintiems senjorams, reikalinga ne tik pritaikyta bibliotekų infrastruktūra, bet nuotolinės paslaugos – knygų pristatymas į patogias vietas, renginių transliavimas tiesiogiai ir pan. (Prasad, 2009; Hughes, 2017; Sikes, 2019). P. Prasad (2009) pažymi, kad *informacinių paslaugų* srityje bibliotekoms rekomenduojama atkreipti dėmesį į senjorų skaitymo poreikius ir užtikrinti aktualią informacijos šaltinių pasiūlą – turėti knygų, enciklopedijų, žurnalų, pasiūlyti senjorams aktualią internetinių puslapių. Bibliotekose turėtų būti knygų senjorams aktualia tematika (sveikata, sveikas senėjimas, pažintinės knygos). Knygos turėtų atitikti senjorų galimybes skaityti – jiems tinkamesnės didesnio šrifto, garsinės knygos, nes senjorai dažniau turi senėjimo įtakotą regėjimo ir klausos sutrikimų (Hughes, 2017; Horton, 2019; Sikes, 2019). Viena svarbiausių bibliotekų informacinių paslaugų, orientuotų į senjorus, yra *skaitmeninio raštingumo ugdymas*, prie kurio bibliotekos gali prisidėti organizuodamos skaitmeninio raštingumo mokymus tiek bibliotekose, tiek, esant galimybėms, globos įstaigose (Vimarlund, Manzoora, 2017; Horton, 2019; Sikes, 2019). Skaitmeninio raštingumo užsiėmimų metu senjorai supažindinami su interneto vartojimo galimybėmis, socialiniais tinklais, bibliotekos tinklalapiu, galimybe užsisakyti knygas, stebėti renginius nuotoliniu būdu ir pan. Įvaldytos skaitmeninės technologijos gali prisidėti prie komunikacijos ir bendravimo tarp senjorų gerinimo tiek tarpusavyje, tiek bendruomenėje, kuriose jie gyvena, tokiu būdu mažinant senjorų dažnai patiriamą socialinę bei skaitmeninę atskirtį (Vimarlund, Manzoora 2017; Sikes, 2019).

Analizuoti šaltiniai pastebi, kad bibliotekų teikiama nauda senjorams apima ne tik informacinių poreikių patenkinimą, bet ir mokymosi visą gyvenimą, kūrybiškumo, saviraiškos galimybių sudarymą, psichinės ir fizinės sveikatos stiprinimą bei įtraukties į bendruomenę didinimą (Prasad, 2009; Sikes, 2019), o tai prisideda prie sėkmingo senėjimo. Pasak S. Sikes (2019), bibliotekos senjorams turėtų siūlyti užsiėmimus, skirtus ne tik laisvalaikio praleidimui, bet ir intelekto stimuliavimui. Sėkmingo senėjimo procese aktualizuojami bibliotekų informaciniai, kultūriniai ir edukaciniai renginiai. Šie renginiai gali varijuoti nuo sveikatingumui skirtų renginių (pvz. paskaitų apie sveikatos stiprinimą), edukacinių užsiėmimų iki skaitymui ar kūrybinei saviraiškai bei laisvalaikio praleidimui skirtų veiklų. Šioje srityje labai svarbus renginių prieinamumo užtikrinimas plėtojant nuotolines paslaugas – renginių ir užsiėmimų transliavimas tiesiogiai, o esant galimybėms, organizavimas globos namuose (Prasad, 2009; Horton, 2019). Mokslinėje literatūroje (Prasad, 2009; Hughes, 2017) pažymima, kad bibliotekos gali skatinti aktyvių senjorų savanorystę, įtraukdamos juos į įvairių veiklų organizavimą ir įgyvendinimą. Senjorų įtrauktis į bendruomenę bei visuomeninį gyvenimą gali būti didinama bibliotekose organizuojant renginius, kurie tuo pačiu metu būtų skirti ir vaikams, ir senjorams. Tokių renginių metu vaikams

sudaromos galimybės pabendrauti su vyresniais žmonėmis, perimti jų patirtį, o senjorams, ypač vienišiams, suteikiama galimybė pasijusti naudingais ir reikalingais (Prasad, 2009).

Bibliotekos, įsitraukdamos į sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinimą per senjorų poreikius atliepančias paslaugas bei didindamos senjorų socializaciją, turi nuolat tobulinti *darbuotojų kompetencijas*, nes nuo jų tiesiogiai priklauso ir bibliotekų teikiamų paslaugų kokybė. Bibliotekų darbuotojams dirbant su senjorais svarbi empatija, gebėjimas patarti renkantis knygas, konsultuoti skaitmeninio raštingumo klausimais ir pan. (IFLA, 2005). Siekiant teikti senjorams aktualias bei jų aktyvumą skatinančias paslaugas, bibliotekoms rekomenduojama bendradarbiauti su kitomis organizacijomis: ne vien tik su senjorus atstovaujančiomis, bet ir su jų sveikata besirūpinančiomis organizacijomis (pvz. visuomenės sveikatos centrais), organizuojant renginius sveikatos stiprinimo tematika, su vietos NVO, trečiojo amžiaus universitetais ir kt. (Prasad, 2009; Hughes, 2017). Tam, kad būtų užtikrinta efektyvi komunikacija, o informacija apie bibliotekų paslaugas pasiektų daugiau senjorų, bibliotekoms rekomenduojama ne tik viešinti informaciją įvairiais informacijos sklaidos kanalais, bet ir tiesiogiai informuoti vietos bendruomenes, globos įstaigas. Tokiu būdu į bibliotekų veiklas galima įtraukti daugiau senjorų (Hughes, 2017).

Ne mažiau svarbu bibliotekų veikloje yra rasti dermę tarp senjorų poreikių patenkinimo (jie gali būti kuklūs, tradiciniai, nematant naujų bibliotekos galimybių) ir naujų bibliotekų veiklų, prisidedančių prie sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinimo, plėtojimo. Naujos veiklos reikalauja didesnio viešinimo, senjorų motyvavimo, mokymų, todėl čia ir reikalingi tarpinstituciniai bendradarbiavimo tinklai, naujos kompetencijos, išteklių (Levasseur ir kt., 2017; Horton, 2019). Apibendrinant šias išvagas galima teigti, kad siekdamas atliepti laikmečio aktualijas ir prisidėti prie sąlygų sėkmingam senėjimui sudarymo bei teikti senjorų poreikius atitinkančias paslaugas, bibliotekos turėtų ne tik tobulinti aplinką bei į senjorus orientuotas veiklas, bet ir tirti senjorų poreikius, įtraukti juos į paslaugų kūrimo ir įgyvendinimo veiklas, motyvuoti įsitraukti į naujas veiklas, tobulinti darbuotojų kvalifikaciją, aktyviau bendradarbiauti su senjorais besirūpinančiomis institucijomis ir tiksliai komunikuoti informaciją šiai vartotojų grupei.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimui atlikti buvo naudota pirminių ir antrinių šaltinių analizė. Pirminių šaltinių analizė leido įsigilinti į nagrinėjamos srities problematiką ir įvertinti situaciją remiantis senjorus atstovaujančių organizacijų ir bibliotekų vadovų požiūriu. Analizės metu nagrinėti platesnio tyrimo „Socialiai įtraukios bibliotekos kūrimas: paslaugų neįgaliesiems plėtojimo aspektas“, atlikto 2019 m., duomenys. Tyrimu vertinta bendra Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų socialinės atskirties grupėms priklausančioms asmenims (asmenims su negalia, specialiųjų poreikių turintiems vaikams ir jaunimui, senjorams) teikimo situacija ir numatytos bibliotekų paslaugų tobulinimo galimybės (toliau šis tyrimas vadinamas *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimu). Duomenims surinkti naudotas kokybinis struktūruoto interviu elektroniniu paštu metodas, kurio pasirinkimas paremtas I. M. Lokman (2006) ir J. E. Hawkins (2018) išvargomis, pagrindžiančiomis tokio pobūdžio tyrimų naudojimo galimybę plačios geografinės apimties tyrimams. Kokybiniame tyrime dalyvavo 25 informantai iš Šiaulių regiono – Šiaulių ir Telšių apskričių (15 neįgaliųjų draugijų, globos namų, senjorų organizacijų, dienos centrų atstovų ir 10 savivaldybių viešųjų bibliotekų vadovų). Gauta informacija analizuota pasitelkiant grupavimo, interpretavimo ir apibendrinimo metodus. Atliekant tyrimą užtikrintas informantų pateiktos informacijos konfidencialumas, vadovautasi būtiniais duomenų apsaugos reikalavimais. Dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas, visiems informantams nurodytas tyrimo tikslas, tyrimo vykdytojas ir planuojamas rezultatų panaudojimas.

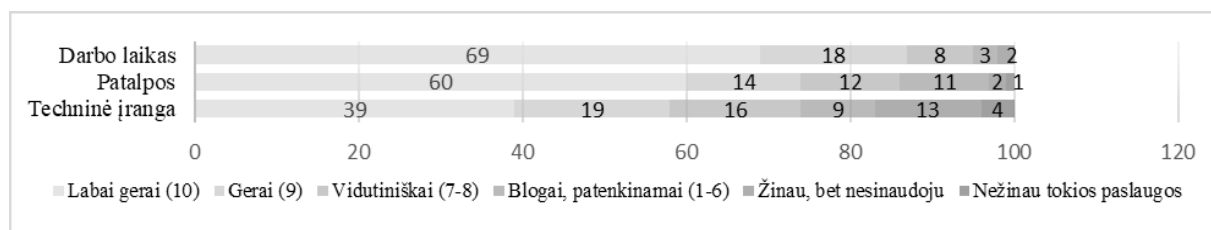
Siekiant įvairiapusiško situacijos įvertinimo, pasitiekta antrinių šaltinių analizė, kuriai pasirinktas Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos atliktas Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojų tyrimas (2019), kuriuo siekta išsiaiškinti, kaip lankytojai vertina Lietuvos bibliotekų teikiamų paslaugų kokybę. Tyrime buvo naudotas kiekybinis anketinės apklausos metodas, Lietuvos mastu jame dalyvavo 4 668 respondentai. Iš Šiaulių regiono dalyvavo 760 respondentų, iš kurių 84 senjorai. Straipsnyje panaudota dalis minėto tyrimo duomenų, kuriuose pateikiama informacija apie senjorų pasitenkinimą Šiaulių regiono bibliotekų paslaugomis (toliau šis tyrimas vadinamas *senjorų nuomonės* tyrimu). Duomenys apdoroti Microsoft Excell programa, analizei taikyti sisteminimo, grupavimo ir apibendrinimo metodai. Antrinių duomenų analizė padėjo įvertinti esamą Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų ir senjorų poreikių atitikties situaciją pačių senjorų požiūriu.

Empirinio tyrimo rezultatai

Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų vertinimas senjorus atstovaujančių organizacijų, bibliotekų vadovų ir senjorų požiūriu. Šioje dalyje analizuojami *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų* bei *senjorų nuomonės* tyrimų rezultatai, kurių metu gauta informacija sugrupuota į esmines mokslinėje literatūroje (Prasad, 2009; Hughes, 2017; Horton, 2019; Sikes, 2019) apibrėžtas bibliotekų veiklų, siejamų su paslaugomis senjorams, sritis: bibliotekų valdymą, aplinkos pritaikymą, informacinių, kultūrinių ir edukacinių paslaugų teikimą, darbuotojų kompetencijų tobulinimą, bendradarbiavimo su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis plėtojimą bei paslaugų viešinimą. Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų senjorams įvertinimas iš skirtingų perspektyvų (senjorų atstovų, bibliotekų vadovų bei pačių senjorų) leido kompleksiskai iširti Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų ir senjorų poreikių atitikį ir numatyti bibliotekų paslaugų tobulinimo galimybes, siekiant paskatinti senjorų įsitraukimą į bibliotekų veiklas ir tokiu būdu stiprinant bibliotekų indėlį sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinime.

Bibliotekų valdymo srityje *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimas atskleidė faktus, kad Šiaulių regiono bibliotekose nepakankamai tiriami senjorų poreikiai. Senjorų atstovų teigimu, bibliotekose neatliekami senjorų nuomonės tyrimai, jie dažniausiai dalyvauja tik bendruose vartotojų poreikių tyrimuose, tačiau juose sudėtinga įvertinti specifinius šios tikslinės grupės poreikius („apklausose dalyvauti neteko“). Vertinant paslaugų kūrimo, įgyvendinimo ir vertinimo veiklas senjorų atstovų požiūriu galima teigti, kad senjorus atstovaujančios organizacijos dažniausiai įtraukiamos tik į bibliotekų veiklų įgyvendinimą, tačiau neįtraukiamos į paslaugų kūrimo bei vertinimo veiklas („jie siūlo, o mes dalyvaujam“), tačiau sutiktų įsitraukti į šias veiklas („galėtume dalyvauti diskusijose, susitikimuose“). Šiuos teiginius patvirtina ir bibliotekų vadovai, teigdami, kad dažniausiai su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis bendradarbiaujama tik vykdant veiklas – organizuojant senjorų užimtumą, renginius, edukacines veiklas, įgyvendinant projektus. *Senjorų nuomonės* tyrimas parodė, kad didžioji dalis – 71 proc. tyrime dalyvavusių senjorų – yra patenkinti Šiaulių regiono bibliotekų teikiamomis paslaugomis ir jas vertina labai gerai. Tyrimo metu paaiškėjo, kad 68,8 proc. senjorų gana aktyviai naudoja Šiaulių regiono bibliotekų paslaugomis: 34,5 proc. senjorų nurodė, kad bibliotekose lankosi 1 arba 2 kartus per mėnesį, 20 proc. jose lankosi kartą per savaitę, o 14,3 proc. dažniau nei kartą per savaitę. Šie įvertinimai rodo, kad tyrime dalyvavusiems senjorams Šiaulių regiono bibliotekų teikiamos paslaugos yra aktualios ir reikalingos. Tačiau, atsižvelgiant į senjorų atstovų išsakytus pastebėjimus, galima teigti, kad Šiaulių regiono bibliotekose stokojama išsamesnių senjorų poreikių tyrimų, kurie atspindėtų didesnės dalies senjorų nuomonę. Intensyviau vykdomi senjorų poreikių tyrimai, senjorų atstovų įtraukimas į bibliotekų paslaugų kūrimo, įgyvendinimo ir vertinimo veiklas, galėtų prisidėti prie bibliotekų paslaugų ir senjorų poreikių atitikties didinimo bei paskatinti aktyvesnį senjorų naudojimąsi bibliotekų paslaugomis.

Bibliotekų **aplinkos pritaikymo** srityje *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimas parodė, kad, senjorų atstovų teigimu, su Šiaulių regiono bibliotekų infrastruktūros nepritaikymo problemomis dažniausiai susiduria judėjimo apribojimų turintys senjorai („infrastruktūros pritaikymo trūkumas pagrindinė problema“, „nepatogūs įvažiavimai, siauros durys“), tuo tarpu jų galimybes naudotis bibliotekose esančia technologine įranga dažnai riboja skaitmeninio raštingumo įgūdžių stoka. Bibliotekų vadovų teigimu, būtent infrastruktūros pritaikymo stoka yra viena didžiausių problemų, ryškiausiai pastebima mažesniuose regionuose bei ribojanti judėjimo negalią turinčių senjorų lankymąsi bibliotekose („ne visuose filialuose yra pritaikyta infrastruktūra“, „nėra liftų“, „siauri tarpai tarp lentynų“). *Senjorų nuomonės* tyrimas iš esmės patvirtino senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų išsakytą nuomonę bei atskleidė faktus, kad bibliotekų aplinkos pritaikymo srityje senjorai labiausiai patenkinti bibliotekų darbo laiku – šią sritį 10 balų įvertino 69 proc. respondentų (žr. 1 pav.).

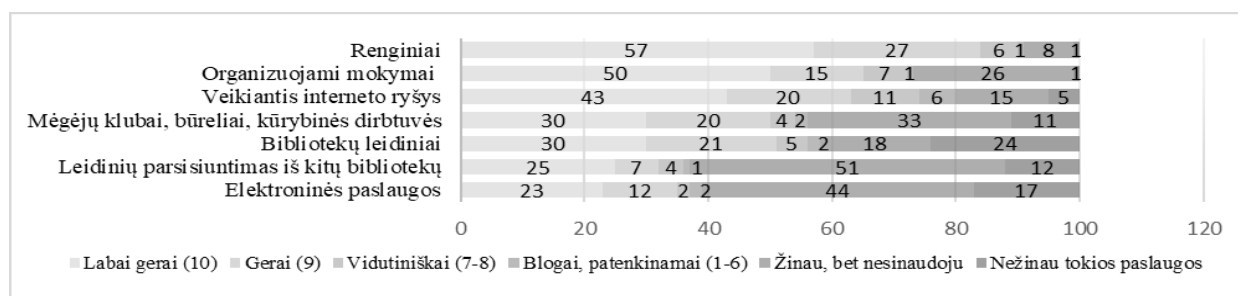

1 pav. Senjorų pasitenkinimas Šiaulių regiono bibliotekų aplinkos pritaikymu, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bibliotekų interneto vartotojų tyrimo duomenimis (2019).

Šiaulių regiono bibliotekų patalpos didžiosios dalies senjorų vertinamos pakankamai gerai – 60 proc. jas įvertino 10 balų, tačiau 11 proc. senjorų mano, kad bibliotekų patalpos neatitinka jų poreikių ir vertina jas blogai arba patenkinamai. Šis vertinimas gali būti siejamas su senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų įvardintomis bibliotekų infrastruktūros pritaikymo problemomis (trūksta liftų, nepritaikytos patalpos, nepatogios knygų lentynos) judėjimo sunkumų turintiems senjorams. Senjorų nuomonės tyrimas parodė, kad senjorai mažiausiai patenkinti Šiaulių regiono bibliotekų technine įranga (kompiuteriais, savitarnos įrenginiais, kopijavimo, skenavimo įranga ir pan.). 10 balų bibliotekose esančią technologinę įrangą vertina 39 proc. senjorų, o 13 proc. apie ją žino, bet nesinaudoja. Šis vertinimas gali būti siejamas su senjorų atstovų įvardintomis skaitmeninio raštingumo įgūdžių stokos problemomis senjorų tarpe.

Informacinių, kultūrinių ir edukacinių paslaugų srityje senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės tyrimas parodė, kad, vertinant Šiaulių regiono bibliotekų informacines paslaugas senjorų atstovų požiūriu, išryškėja bibliotekų periodinių leidinių („skaito laikraščius“, „žurnalus“) ir spausdintinių knygų aktualumas, tačiau pastebima, kad bibliotekose neužtikrinta pakankama knygų formatų įvairovė („knygų pasiūla gausi, bet šriftas jose ne visada tinkamas senjorams“). Senjorų atstovai pažymėjo, kad dėl skaitmeninių įgūdžių stokos senjorai labai retai naudojami elektroninėmis knygomis. Vertindami informacijos šaltinių prieinamumą senjorų atstovai teigė, kad su problemomis dažniausiai susiduria judėjimo negalių turintys senjorai, nes trūksta galimybių gauti knygas į kitas vietas (namus, globos įstaigas), išskyrus bibliotekas, pasigendama informacijos apie šią paslaugą („apie šią galimybę nėra informacijos“). Bibliotekų vadovų teigimu, Šiaulių regiono bibliotekos pagal galimybes stengiasi įsigyti knygų didesniu šriftu ir teikia knygų pristatymo senjorams į namus bei globos įstaigas paslaugas („senyvo amžiaus žmonėms knygos ir periodiniai leidiniai nešami į namus“, „knygas periodiškai išduodame senolių globos namuose“). Tačiau senjorų atstovų nuomonė leidžia teigti, kad jaučiamas poreikis intensyvesniam šių veiklų vykdymui. Kultūrinių ir edukacinių paslaugų srityje, senjorų atstovų teigimu, vyresnio amžiaus žmonėms aktualiausi Šiaulių regiono bibliotekų renginiai skirti naujų gebėjimų ir žinių (susijusių skaitmeniniu raštingumu bei sveikata) įgijimui, asmeniniam tobulėjimui, saviraiškai („kompiuterinio raštingumo mokymai“, „edukacijos“, „meniniai, muzikiniai užsiėmimai“, „paskaitos apie sveikatą“), laisvalaikio praleidimui („parodos“, „koncertai“, „susitikimai su žymiais žmonėmis“, „filmų peržiūros“) bei su skaitymu susijusioms veikloms („skaitymo klubai“, „knygų pristatymai“). Panašios tendencijos pastebimos ir bibliotekų vadovų teiginiuose, kad dažniausiai Šiaulių regiono bibliotekų organizuojami renginiai senjorams apima skaitmeninio raštingumo, literatūrinių, meninių, edukacinių užsiėmimų bei pažintinių ir kultūrinių renginių organizavimą. Senjorų nuomonės tyrimas parodė, kad senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nurodyta Šiaulių regiono bibliotekų renginių, orientuotų į senjorus, įvairovė lemia pakankamai aukštą šios srities vertinimą senjorų požiūriu. Didelė dalis senjorų yra patenkinti bibliotekų renginiais (10 balų skyrė 57 proc. senjorų) bei organizuojamais mokymais (10 balų skyrė 50 proc. senjorų) (žr. 2 pav.). Ši informacija leidžia teigti, kad Šiaulių regiono bibliotekų kultūrinės bei edukacinės paslaugos iš esmės atitinka senjorų poreikius.

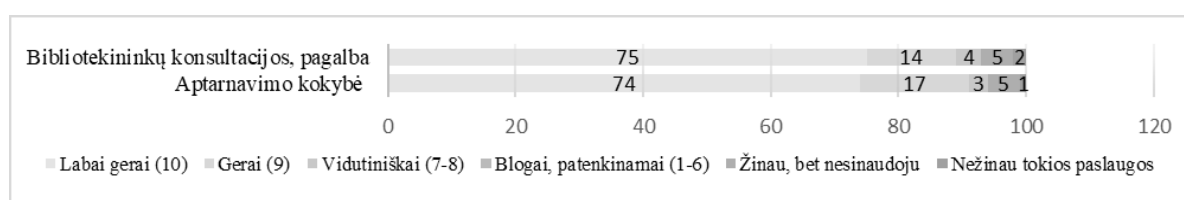
2 pav. Senjorų pasitenkinimas Šiaulių regiono bibliotekų paslaugomis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bibliotekų interneto vartotojų tyrimo duomenimis (2019).

Tačiau senjorai ganėtinai reiklūs bibliotekose veikiantiems mėgėjų klubams, kūrybinėms dirbtuvėms bei bibliotekų leidiniams (knygoms, periodikai) – šias sritis 10 balų vertina 30 proc. senjorų. Vertindami bibliotekų leidinius 24 proc. senjorų pažymėjo, jog šioje srityje jiems trūksta informacijos. Šie vertinimai gali būti nulemti senjorų atstovų įvardintų faktų, kad Šiaulių regiono bibliotekose vyresnio amžiaus žmonėms trūksta leidinių pasiūlos bei prieinamumo galimybių užtikrinimo (pasigendama knygų didesniu šriftu, nepakankamai išvystytos knygų pristatymo į senjorams patogias vietas paslaugos, informacija apie šias paslaugas nepakankamai viešinama).

Mažiausiai (23 proc.) aukščiausių įvertinimų sulaukė Šiaulių regiono bibliotekų elektroninės paslaugos, kurios, senjorų nuomone, kartu su leidinių pasiuntimu iš kitų bibliotekų yra ir pačios nepopuliariausios. Šis įvertinimas atspindi senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų išsakytus pastebėjimus apie menką senjorų naudojamą elektronines bibliotekų paslaugomis bei gali būti siejamas su senjorų skaitmeninio raštingumo įgūdžių stoka.

Darbuotojų kompetencijų srityje *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimas parodė, kad Šiaulių regiono bibliotekų darbuotojų kompetencijos senjorų atstovų požiūriu vertinamos kaip pakankamos, tačiau pasigendama darbuotojų empatijos bei supratingumo („senjorai nepasiekia knygų, o darbuotojai nėra suinteresuoti pagalba jiems“). Senjorų atstovai nurodė galintys prisidėti prie bibliotekų darbuotojų kompetencijų ugdymo, pasidalinti savo patirtimi bei įžvalgomis („galėtume dalyvauti grupinėse diskusijose“, „pasidalinti patirtimi“). Bibliotekų vadovų atsakymai atskleidė faktus, kad jų darbuotojai kompetencijas šioje srityje tobulina dalyvaudami su šia tematika susijusiuose mokymuose, seminaruose bei stažuotėse į kitas bibliotekas. Tuo tarpu įvertinus *senjorų nuomonės* tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad, nepaisant senjorų atstovų įvardintos empatijos bei supratingumo stokos, senjorai yra iš esmės patenkinti Šiaulių regiono darbuotojų kompetencijomis bei aptarnavimo kokybe (žr. 3 pav.).

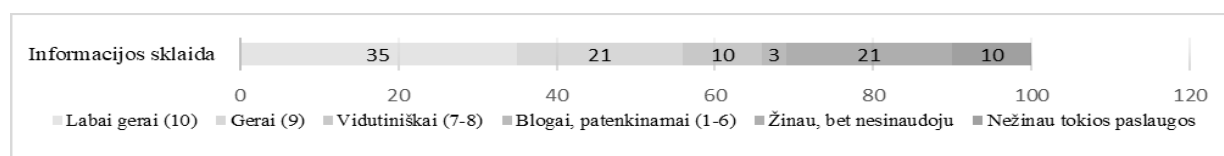
3 pav. Senjorų pasitenkinimas Šiaulių regiono bibliotekų darbuotojų kompetencijomis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bibliotekų interneto vartotojų tyrimo duomenimis (2019).

Senjorai pakankamai aukštai vertina bibliotekų darbuotojų konsultacijas ir pagalbą (10 balų įvertino 75 proc. informantų), panašiai (74 proc.) vertinama ir Šiaulių regiono bibliotekų aptarnavimo kokybė, kuri yra neatsiejama nuo aukštos darbuotojų kvalifikacijos bei kompetencijų.

Bendradarbiavimo plėtojimo srityje, įvertinus *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimo rezultatus, galima teigti, kad senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų požiūriai sutampa – informantų teigimu, Šiaulių regiono bibliotekų bendradarbiavimas su senjorais atstovaujančiomis organizacijomis, globos įstaigomis ir kt., dažniausiai vyksta organizuojant kultūrinius renginius („vyksta bendri renginiai“), senjorų užimtumą („organizuojant užimtumą“), vykdamas edukacinius užsiėmimus („edukacinės veiklos“) bei įgyvendinant projektines veiklas („įtraukiame į senjorus projektines veiklas“). Senjorus atstovaujančios organizacijos įžvelgė bendradarbiavimo su bibliotekomis perspektyvas, kuomet jos būtų įtraukiamos ne tik į paslaugų įgyvendinimo, bet ir į kūrimo veiklas („rengti grupines diskusijas“, „prisidėti prie renginių organizavimo“) bei galėtų paskatinti aktyvesnį senjorų naudojamą bibliotekų paslaugomis („į organizuojamus renginius galėtume atsivežti senjorus, rengti senjorų darbų parodas“). *Senjorų nuomonės* tyrime ši sritis nebuvo tirta.

Paslaugų viešinimo srityje *senjorų atstovų ir bibliotekų vadovų nuomonės* tyrimas parodė, kad, senjorų atstovų nuomone, vyresnio amžiaus žmonėms priimtinausia pačiose bibliotekose („informaciją randame bibliotekose“), spaudoje („perskaitome regioniniame laikraštyje“) ir bibliotekų tinklalapiuose viešinama informacija, o senjorus atstovaujančios organizacijos pageidautų informaciją gauti tiesiogiai elektroniniu paštu. Bibliotekų vadovai nurodė, kad dažniausiai informaciją apie bibliotekų paslaugas senjorams viešina socialiniuose tinkluose, bibliotekų tinklalapiuose, spaudoje ir televizijoje. *Senjorų nuomonės* tyrimas atskleidė, kad tik 35 proc. senjorų Šiaulių regiono bibliotekų informacijos sklaidą vertina labai gerai (žr. 4 pav.).

4 pav. Senjorų pasitenkinimas Šiaulių regiono bibliotekų informacijos skaida, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bibliotekų interneto vartotojų tyrimo duomenimis (2019).

Šis tyrimas parodė, kad 21 proc. senjorų nesinaudoja tokiais informacijos šaltiniais kaip socialiniai tinklai ar bibliotekų tinklaraščiai, o 10 proc. senjorų nežino, kur ieškoti informacijos apie bibliotekų paslaugas. Todėl šioje srityje išryškėja poreikis aktyvesnėms Šiaulių regiono bibliotekų informacijos viešinimo veikloms, pasitelkiant senjorų atstovų įvardintus senjorams priimtinausius informacijos šaltinius (pačias bibliotekas, vietinę spaudą, bibliotekų tinklalapius, tiesiogiai el. paštu siunčiamą informaciją). Šios priemonės padėtų gerinti bibliotekų informacijos sklaidos efektyvumą ir apie bibliotekų paslaugas informuoti daugiau senjorų.

Įvertinus Šiaulių regiono bibliotekų paslaugas senjorų atstovų, bibliotekų vadovų bei pačių senjorų požiūriais, išryškėjo dalies Šiaulių regiono bibliotekų paslaugų (infrastruktūros, informacinių paslaugų bei informacijos viešinimo veiklų) tobulinimo būtinybė. Tyrimų rezultatai parodė, kad siekiant paskatinti senjorų naudojimąsi Šiaulių regiono bibliotekų paslaugomis, svarbu užtikrinti paslaugų prieinamumą, tobulinant bibliotekų, ypač esančių regionuose, infrastruktūros pritaikymą judėjimo negalių turintiems senjorams. Siekiant atliepti senjorų poreikius informacinių paslaugų srityje, bibliotekoms rekomenduojama plėsti knygų formatų (įsigyti senjorams aktualių didesnio šrifto knygų) bei prieinamumo įvairovę (sudaryti galimybes knygas pasiimti tiek bibliotekose, tiek pristatyti jas į senjorams patogias vietas). Bibliotekoms labai svarbu ugdyti senjorų skaitmeninio raštingumo gebėjimus, galinčius paskatinti jų naudojimąsi bibliotekų technine įranga bei elektroninėmis paslaugomis. Siekiant didesnės senjorų įtraukties į bibliotekų veiklas, ypač svarbu tobulinti į šią tikslinę grupę orientuotas informacijos sklaidos veiklas, naudojantis senjorams priimtinausiais informacijos šaltiniais bei tiesiogiai kontaktuojant su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis. Remiantis mokslinėje literatūroje (Prasad, 2009; Hughes, 2017) pateiktomis išvalgomis, bibliotekoms rekomenduojama apsvarstyti renginių, kurie būtų orientuoti tiek į senjorus, tiek į vaikus ir jaunimą, organizavimo galimybes, kurių metu būtų skatinamas kartų bendravimas. C. Hughes (2017) teigimu, bibliotekoms rekomenduojama apsvarstyti aktyvių senjorų savanorystės galimybes, tokiu būdu būtų skatinamas senjorų įsitraukimas į bendruomenę, mažėtų senjorų dažnai patiriama socialinė atskirtis. Patobulinusios šias veiklas, bibliotekos paskatintų aktyvesnį senjorų naudojimąsi bibliotekų paslaugomis ir sustiprintų savo pozicijas įgyvendinant sėkmingo senėjimo politiką.

Išvados

Senėjanti visuomenė reikalauja viešųjų institucijų, tame tarpe ir viešųjų bibliotekų, paslaugų pritaikymo senjorų poreikiams. Viešųjų bibliotekų paslaugos, orientuotos į senjorus, yra neatsiejamas nuo sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinimo, kuris reglamentuotas pasaulio, ES ir Lietuvos teisiniuose ir strateginiuose dokumentuose. Šių dokumentų analizė parodė, kad viešosios bibliotekos užima svarbias pozicijas įgyvendindamos sėkmingo senėjimo politiką dėl išplėtojo įstaigų tinklo, prieinamumo visiems be išimties asmenims bei paslaugų įvairovės. Atliktas empirinis tyrimas patvirtino mokslinės literatūros analizėje išryškėjusias svarbias sritis, sietinas su paslaugomis senjorams: organizacinį valdymą, senjorų poreikių tyrimą, bibliotekų aplinkos prieinamumo užtikrinimą, informacijos šaltinių ir paslaugų pritaikymą senjorų poreikiams, darbuotojų kompetencijų tobulinimą, bendradarbiavimą su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis bei tikslingas informacijos apie bibliotekų paslaugas senjorams viešinimo iniciatyvas. Mokslinėje literatūroje aktualizuotas bibliotekų paslaugų ir senjorų poreikių atitikties didinimas, siekiant paskatinti senjorus aktyviau naudotis bibliotekomis, išaiškėjo, kad yra svarbus ir Šiaulių regiono bibliotekoms.

Empiriniu tyrimu nustatyti ir šio regiono bibliotekų veiklos tobulinimui aktualūs aspektai. Siekdamos į savo veiklas įtraukti kuo daugiau senjorų ir tokiu būdu sustiprinti savo pozicijas sėkmingo senėjimo politikos įgyvendinime, Šiaulių regiono bibliotekos pirmiausiai turėtų užtikrinti paslaugų prieinamumą, tobulindamos infrastruktūrą, kuri nepakankamai pritaikyta judėjimo apribojimų turintiems senjorams. Aktyvesnį senjorų naudojimąsi Šiaulių regiono bibliotekų informacinėmis paslaugomis galėtų paskatinti didesnė knygų formatų bei prieinamumo įvairovė. Bibliotekoms svarbu prisidėti prie senjorų skaitmeninio raštingumo gebėjimų tobulinimo, galinčio paskatinti jų naudojimąsi bibliotekų technine įranga bei elektroninėmis paslaugomis. Siekiant didesnės senjorų įtraukties, bibliotekoms svarbu tobulinti į šią tikslinę grupę orientuotas informacijos sklaidos veiklas bei užmegzti nuolatinio bendradarbiavimo ryšius su senjorus atstovaujančiomis organizacijomis.

Literatūra

1. American Library Association. (2018). Understanding Accessibility Challenges for Patrons. Prieiga internete: <http://www.ala.org/news/member-news/2018/02/understanding-accessibility-challenges-patrons>.
2. Appleton, L., Hall, H., Duff, A. S., Raeside, R. (2018). UK Public Library Roles and Value: A focus group analysis // Journal of Librarianship and Information Science. Vol. 50, No. 3. doi.org/10.1177/0961000618769987.
3. Black K., Badana A. N. S., Hyer K. (2016). Caregivers' Considerations on Age-friendly Community Features // Ann Gerontol Geriatric Res. Vol. 3, No. 2.
4. Chew, I., Leong, B., Higgins, S. E. (2010). Public Library Services for Wheelchair-Bound Young People in Singapore // Public Library Quarterly. Vol. 29, No. 3.
5. Emlet, C. A., Moceris, J. T. (2012). The Importance of Social Connectedness in Building Age-Friendly Communities // Journal of Aging Research. Vol. 20. doi: 10.1155/2012/173247.
6. Europos 2012–2020 metų sveiko senėjimo strategija ir veiksmų planas. (2012). Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/WHO-2012-2020-Strategy%20and%20action%20plan.pdf>
7. Golovatii, L. (2018). Creating Age-Friendly Communities using a participatory approach // International Journal of Integrated Care. Vol. 18, No. 2. doi: dx.doi.org/10.5334/ijic.s2284.
8. Hawkins, J. E. (2018). The Practical Utility and Suitability of Email Interviews in Qualitative Research // The Qualitative Report. Vol. 23, No. 2.
9. Horton, J. (2018). Senior Citizens in the Twenty-First-Century Public Library // Public Library Quarterly. Vol. 38, No. 2. doi: 10.1080/01616846.2018.1554176.
10. Hughes, C. (2017). Rural Libraries Services for Older Adults: A Nationwide Survey // Public Library Quarterly. Vol. 36, No. 1. doi: 10.1080/01616846.2017.1275626.
11. IFLA Guidelines for Library Services to Persons with Dementia (2005). Prieiga internete: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/104.pdf>
12. Johnson, C. (2012). How do Public Libraries Create Social Capital? An Analysis of Interactions between Library Staff and Patrons // Library and Information Science Research. Vol. 34.
13. Juchnevič, L. (2016). *Šiuolaikiniai bibliotekos konceptai tinklaveikos visuomenėje: kontekstas ir požūriai* // Informacijos mokslai. Vol. 74.
14. Kulikauskienė, K. (2019). Socialiai įtraukios bibliotekos samprata besikeičiančioje visuomenėje. Socialiniai tyrimai / Social research. Vol. 42. No. 1. P. 67–78.
15. Lenstra, N., Oguz, C., Duvall, S. (2019). Library Services to an Aging Population: A Nation-wide Study in the United States // Journal of Librarianship and Information Science. doi: 10.1177/0961000619871596.
16. Levasseur, M., Dubois, M. F. Généreux, M., Menec, V., Raina, P., Roy, M., Gabaude, C., Couturier, Y., St-Pierre, C. (2017). Capturing how Age-friendly Communities Foster Positive Health, Social Participation and Health Equity: a Study Protocol of Key Components and Processes that Promote Population Health in Aging Canadians // BMC Public Health. Vol. 17. doi: 10.1186/s12889-017-4392-7.
17. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos atliktas Lietuvos bibliotekų interneto vartotojų tyrimas. (2019). Prieiga internete: <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/atlikti-tyrimai>
18. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. (2012). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517?jfwid=-35aaxldoi>
19. Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojų tyrimas. (2019). Prieiga internete: <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/atlikti-tyrimai>
20. Lokman, I. M. (2006). E-Mail Interviewing in Qualitative Research: a Methodological Discussion // Journal of the American Society for Information Science and Technology. Vol. 57, No. 10. doi: 10.1002/asi.20416.
21. Lowen, T., Davern, M. T., Mavoa, S., Brasher, K. (2015). Age-friendly cities and communities: access to services for older people // Australian Planner. Vol. 52, No. 4. doi: 10.1080/07293682.2015.1047874.
22. LR demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategija. (2018). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb35e02c21811e883c7a8f929bfc500?jfwid=-35aaxldoi>
23. LR statistikos departamento duomenys apie senjorų skaičių Lietuvoje. (2020). Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?theme=all#/>
24. Nieboer, A. P., Cramm, J. M. (2018). Age-Friendly Communities Matter for Older People's Well-Being // J Happiness Stud. Vol. 19. doi: 10.1007/s10902-017-9923-5.
25. Norman, M. (2012). Frail, Fatal, Fundamental: The future of Public Libraries // Public Library Quarterly. Vol. 31, No. 4.
26. Orpana, H., Chawla, M., Gallagher, E. Escaravage, E. (2016). Health Promotion and Chronic Disease Prevention in Canada // Research, Policy and Practice. Vol. 36, No. 10.
27. Pečeliūnaitė, A. (2018). Bibliotekų veiklos ir bendruomenės narių gyvenimo kokybės sąsajos: nepriklausomas Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų tyrimas // Kultūra ir visuomenė. Vol. 9, No. 2.
28. Prasad, P. (2009). Reference Services to Senior Groups in the San Antonio Public Library // The Reference Librarian. Vol. 50, No. 1. doi: 10.1080/02763870802546456.
29. Pressley, T. (2017). Public Libraries, Serious Mental Illness, and Homelessness: A Survey of Public Librarians // Public Library Quarterly. Vol. 36, No. 1. doi:10.1080/01616846.2017.12752.

30. PSO globali strategija ir veiksmų planas senėjimui ir sveikatai. (2017). Prieiga internete: <https://www.who.int/ageing/WHO-GSAP-2017.pdf?ua=1>
31. PSO globalių senėjimui palankių miestų kūrimo gidas. (2007). Prieiga internete: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Friendly%20cities_eng.pdf
32. Savivaldybių viešųjų bibliotekų ataskaitos. LNB duomenys. (2020). Prieiga internete: <https://drive.google.com/drive/folders/1Sm0GpTdizU6V9W5k2M0BP2iUMYRyPg5j>
33. Sikes, S. (2019). Rural Public Library Outreach Services and Elder Users: A Case Study of the Washington County (VA) Public Library // Public Library Quarterly. doi: 10.1080/01616846.2019.1659070.
34. Teixeira-Poit, S. (2020). Examining collaboration across organizations in an age-friendly community // Journal of Women & Aging. Vol. 32, No. 1.
35. Vimarlund, V., Manzoora, M. (2017). E-services for the Social Inclusion of People with Disabilities: A Literature Review // Technology and Disability. Vol. 29. doi: 10.3233/TAD-170175
36. Yilmaz, B., Cevher, N. (2015). Future of Public Libraries: Opinions of Public Librarians in Turkey // International Federation of Library Associations and Institutions. Vol. 41. doi: 10.1177/0340035215608861.
37. Zhang, X., Warner, M. E., Wethington, E. (2020). Can Age-Friendly Planning Promote Equity in Community Health Across the Rural-Urban Divide in the US? // International journal of environmental research and public health. Vol. 17, No. 4.

Straipsnį recenzavo: prof. dr. Laima Liukinevičienė (ŠU)

Kristina KULIKAUSKIENĖ

THE ROLE OF ŠIAULIAI REGION LIBRARIES IN THE IMPLEMENTATION OF SUCCESSFUL AGING POLICY

Summary

Public library services aimed at seniors are inseparable from the successful implementation of the aging policy, which is regulated in global, EU and Lithuanian legal and strategic documents. Public libraries play an important role in the implementation of a successful aging policy, as they differ from other public institutions, because they have a wide and well-developed network of institutions, operate even in the smallest towns, and are open and accessible to all people. The wide variety of free services allows libraries to meet the different needs of seniors. Libraries can contribute to the informational, cultural, lifelong learning and social needs of seniors by giving them access to information resources, cultural, educational and informational events, and involving them in community activities. In order to contribute to the conditions for successful aging and to provide services that meet the needs of seniors, libraries should improve the environment, investigate the needs of seniors, involve them in service development and implementation activities, motivate them to engage in new activities and actively communicate information oriented towards this user group.